

Znečistenie prostredia OCHRANA LESOV

Negatívne zmeny ekologických podmienok v lesných ekosystémoch sú dôsledkom dlhodobého vplyvu antropogénnych faktorov (najmä imisií) a synergického pôsobenia abiotických a biotických škodlivých činiteľov. Ich vzájomným pôsobením dochádza k negatívnym zmenám a k znižovaniu stability lesných ekosystémov, k znižovaniu ich homeostatických vlastností a tým aj k znižovaniu odolnostného potenciálu, čo sa prejavuje v zhoršovaní zdravotného stavu lesov. Preto v súčasnosti u nás a v celej strednej Európe považujeme antropogénne škodlivé faktory (a z nich najmä imisie) za najvýznamnejšie tak z hľadiska hospodárskeho, ekologického ako aj environmentálneho.

V záujme zmiernenia negatívneho vplyvu imisií Ministerstvo pôdohospodárstva SR pristúpilo k ozdravovaniu najviac postihnutých lesov imisiami. Vypracoval sa generel pre Slovensko za účelom postupného vypracúvania opatrení, s čím sa začalo v roku 1993.

V imisne oslabených ekosystémoch sa prírodné škodlivé činitele prejavujú výraznejšie ako v tzv. normálnych podmienkach.

Na nepriaznivom zdravotnom stave lesov majú významný podiel abiotické a znich najmä klimatické činitele (dlhotrvajúce suchá, vietor, sneh, námraza, mráz a iné). Na celkových ťažbách tieto činitele dosahujú priemerne ročne podiel 20-30 %, v extrémnych rokoch 60 % (najviac mechanicky pôsobiace škodlivé činitele – vietor, sneh, námraza). Podiel tejto skupiny škodlivých činiteľov na zalesňovacích stratách priemerne ročne je asi 25%.

Ochrana proti tejto skupine škodlivých činiteľov spočíva hlavne vo fyto technických opatreniach (stanovištné a provenienčne vhodné drevinové zloženie, správna výchova a obnova porastov, budovanie spevňovacích prvkov už od zakladania lesov). Z biotických škodlivých činiteľov sú to najmä živočíšne (lesné stavovce a hmyz), ale aj rastlinné (huby a nežiaduca vegetácia) škodlivé činitele.

Zver spôsobuje (hlavne viacnásobným odhryzom výhonkov) priemerne ročne zalesňovacie straty okolo 32% z vykonanej umelej obnovy a v mnohých prípadoch je limitujúcim faktorom zastúpenie drevín – najviac poškodzuje jedľu, tis, javor, jaseň, čo je zvlášť nebezpečné v imisných oblastiach a v rezerváciách. Na následky obhryzu a lúpaniu kôry sa priemerne ročne predčasne likvidujú porasty (najmä smrekové) na redukovanej ploche viac ako 400 hektárov.

Prvoradým predpokladom zásadného zníženia škôd spôsobovaných zverou je zníženie početných stavov a úprava sociálnej štruktúry jednotlivých druhov (hlavne raticovej) zveri na normované (biologicky únosné) stavy. Za najefektívnejší (najlacnejší a najúčinnnejší) spôsob ochrany sa považuje :

- proti odhryzu výhonkov domáci novovytváraný repelent (výťažok z lesných rastlín) Floroantifaun, ktorý je ekologicky najčistejší a rukáv z polyetylénovej sieťoviny upevnený na celý stromček pomocou dvoch kolíkov;
- proti obhryzu a lúpaniu kôry zraňovanie kôry schwartzwaldským zraňovačom (najmä na smreku) a ovíjanie kmeňov odpadovými fóliami, respektívne obväzovanie vetvami.

Hmyz ako škodlivý činiteľ sa aktivizuje najmä v antropogénne oslabených lesoch, či to už imisiami alebo nevhodným obhospodarovaným lesoch.

Za najvýznamnejšie druhy podkôrneho a drevokazného hmyzích škodcov sa považuje :

- **Lykožrút smrekový** (Ips typographus) na smreku
- **Lykožrút lesklý** (Pityogenes chalcographus) a ostatné druhy podkôrníkov na smreku,
- **Lykokaz borovicový** (Tomicus piniperda) a L. borinový (T. minor) na borovici,
- **Drevokaz čiarkovaný** (Xyloterus lineatus) na ihličnatých drevinách,
- **Podkôrník dubový** (Scolytus intricatus) na dube,
- **Lykokaz sadenicový** (Hylastes cunicularius) na smrekových sadenicích v škôlkach a výsadbách.

Podiel na náhodných ťažbách predstavuje 13,7%.

Okrem priameho poškodenia mnohé druhy hmyzu spôsobujú aj nepriame poškodenie (škody) tým, že prenášajú rôzne infekcie a sú tak vektorom rôznych epifytácií - bakteriózy , virózy , mykózy

(trancheomykózy dubov , brestov ai.)

Z rastlinných škodlivých činiteľov sú to najmä drevokazné a tracheomykózne huby , sypavky a nežiadúca vegetácia. Priemerne ročne sa na následky hubových ochorení vyťaží 30 tis. m dreva, ktoré má obmedzené využitie. Nežiadúca vegetácia sa podieľa na zalesňovacích stratách viac ako 11 % -tami.

Najdôležitejším opatrením na zníženie škôd spôsobovaných hubovými chorobami je dodržiavanie zásad hygieny lesov a cieľavedomé fytotechnické opatrenia a len vo výnimočných prípadoch chemické spôsoby ochrany, či obrany.

Jednou zo zásad lesníckej politiky je ekologizácia lesného hospodárstva, teda obhospodarovanie lesov bližšie prírode (maximálne využitie podmienok prirodzenej obnovy, pestovanie zmiešaných lesov, ekologicky neškodné metódy ochrany lesov atď.), v čom spočíva základný predpoklad zvýšenia ekologickej stability a odolnostného potenciálu slovenských lesov.

Kontrolné otázky

1. Znečistenie prostredia.
2. Zdravotný stav lesa.
3. Ochrana lesa.
4. Druhy podhôrneho a drevohorného hmyzu.
5. Hygiena lesa.